

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av spån från klockstapeln vid Svedvi kyrka, Västmanland

Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av spån från klockstapeln vid Svedvi kyrka, Västmanland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:34). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

14 april 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:34E

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SPÅN FRÅN KLOCKSTAPELN
VID SVEDVI KYRKA, VÄSTMANLAND**

Uppdragsgivare: Stiftelsen Kulturmiljövård, Fack 1559, FE 984, 751 75 Uppsala

Märk projektnummer 21009, Maria Mellgren efakt.stiftelsenkulturmiljo@devo.se

Område: Västmanland **Prov nr:** 63404-63418 **Antal Spån-prov:** 11 av 13 analyserades

Dendrokronologiskt objekt: Spån, splintstatistik tät 70±15, gles 65±15

Resultat:

Dendro nr:	Provnr:= Vågrät: lodrät	Träd- slag	Antal år; 1 radier om ej annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Vågade daterings- förslag; ÅR-karakterär: T=tät G=gles,p20 =c20ÅRtillMärg
63404	2:1	Tall	63	Sp 26 ej W	1353	1397-1427	G
63405	2:2	Tall	64	Sp 3 ej W	1361	1408-1438	G p40
63406	2:3	Tall	115;2	Sp 10 ej W	1356	1401-1431	T
63407	3:1	Tall	123	Sp 13 ej W	1379	1421-1450	T
63408*	3:2	Tall	135	Sp c35 ej W	1381	1396-1426	T p50
63409	3:3	Tall	89;2	Sp 20 ej W	(1354)	Ej säker	G p20
63410	4:2	Tall	51	Sp 13 ej W	1376	1413-1443	G p20
63411	4:3	Tall	96	Ej Sp	Ej datering		T p20
63412	4:4	Tall	102	Sp 27 ej W	Ej datering		G p20
63413	5:1						Ej analyserad G
63414	5:2	Tall	121	Sp 37 ej W	(1693)	Ej säker	T p50; 1711-1741
63415	5:3	Tall	103+3	Ej Sp	Ej datering		NgtT p15
63416	6:2						Ej analyserad G
63417*	6:3	Tall	157;2	Sp 43 ej W	1380	1392-1422	T p40
63418	7:2	Tall	75;2	Ej Sp	Ej datering		G

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Huvudsakligen har spånen blivit uppmätta från toppen, den obehandlade och för väder skyddade delen av spånet. Några spån som var mer frodvuxna och bildade längre tidserie vid spånets ”midja” mättes från sidan på spånet en så kallad radiär vy i stället för normalt tvärsnitt, uppifrån. Splintstatistiken är avgörande för att få en mer precis datering av fällningstiden. Bedömningsvis infaller 90 procent inom angivna gränser.

Samtliga spån saknar vankant men påfallande många uppvisar splint så att en begränsad felmarginal av den beräknade fällningstiden kan uppbringas. Om man väger samman samtliga daterade spån och förutsätter att de är avverkade vid samma säsong så har detta inträffat under tiden vinterhalvåret 1421/22 till 1422/23. Om man använder splintstatistiken något mer försiktigt och väljer bort den yngsta och den äldsta avgränsningen så har virket avverkats någon gång under åren 1413-1426. Jag föreslår att uttrycka det så att **virket är avverkat år 1413-1426 mest sannolikt 1421-1423.**

Proveniensen är varierad, flera bildar par, möjligen kan dessa vara komna från samma träd som 63408* och 63417* men av mättekniska skäl så har likheten mellan paren inte nått så hög grad att de kan bedömas komma från ett gemensamt träd de är åtminstone från gemensam ståndort. Par: 63404+405, 407+410 och 408+417. Den geografiska källan är något osäker. Bäst dateras virket mot kronologier från nordost men smärre lokala kronologier ger relativt goda korrelationer. Inte minst långhusen i Svedvi kyrka och Sköllersta kyrka, den senare i Närke men dess proveniens är inte helt lokal.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Längst till höger har två skilda drag åtskilt sig, tätvuxna och glesvuxna träd. De tätvuxna har ofta varit glesvuxna i unga år, vanligen upp till halva spånets. I något fall kan spån som benämns glesvuxna helt enkelt sakna den yttre tätvuxna delen men mer troligt har träden stått på rikare mark och/eller med lägre konkurrens.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891